

ОСОБЛИВОСТІ КОНЦЕРТНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ УКРАЇНСЬКОГО НАРОДНОГО ХОРУ ІМЕНІ СТАНІСЛАВА ПАВЛЮЧЕНКА

FEATURES OF CONCERT ACTIVITIES OF STANISLAV PAVLYUCHENKO UKRAINIAN FOLK CHOIR

У статті окреслено особливості концертної діяльності Українського народного хору імені Станіслава Павлюченка. Нині в багатьох закладах вищої освіти наявні різноманітні творчі колективи. Їхня робота дозволяє акумулювати творчі здібності здобувачів освіти. Проте у закладах вищої освіти мистецького спрямування функціонування різних колективів, зокрема і хорових, є важливим компонентом розвитку теоретичних та практичних навичок студентів. Художнім керівником і головним диригентом навчального хору Київського національного університету культури і мистецтв є кандидат мистецтвознавства, професор Олена Скопцова. Цей колектив по праву може вважатися одним із провідних навчально-творчих колективів України. Підвалини, на яких базується творче кредо народного хору, були закладені Станіславом Павлюченком та продовжені Оленою Скопцовой. Основу репертуару хору становлять фольклорні твори, що обробляються таким чином, щоб максимально зберегти зв'язок із народнописенною спадщиною. Також Український народний хор імені Станіслава Павлюченка виконує багато творів вітчизняних композиторів. Концертна діяльність колективу включає виступи як в Україні, так і за її межами. На рахунку хору чимало нагород, здобутих на фестивалях, що проводились в Албанії, Болгарії, Греції, Італії, Іспанії, Чехії, Угорщині. Регулярна концертна діяльність виступає для учасників хору важливим етапом творчого становлення. Репетиційний процес постає етапом відпрацювання вокальної майстерності, уміння працювати в колективі, опанування особливостей ансамблевого співу, сценічної гри. Участь у різноманітних фестивальных та концертних заходах є практикою, що сприяє виробленню власного неповторного творчого «обличчя». Змагальний характер діяльності, який проявляється під час виступів колективу, дозволяє усвідомити власний рівень виконавства та можливостей для подальшого розвитку. Усі ці чинники підкреслюють значення хорового виконавства,

його роль у професійному становленні здобувачів освіти спеціальності 025 «Музичне мистецтво».

Ключові слова: хор, народний спів, репертуар, концертна діяльність, фестиваль.

The article outlines the peculiarities of the concert activity of the Ukrainian Folk Choir named after Stanislav Pavlyuchenko. Currently, many higher education institutions have a variety of creative teams. Their work allows accumulating creative abilities of students. However, the functioning of various groups, including choirs, is an important component of the development of theoretical and practical skills of students. The artistic director and chief conductor of the KNUKIM educational choir is Candidate of Art History, Professor Olena Skoptsova. This choir can rightly be considered one of the leading educational and creative teams in Ukraine. The foundations on which the creative credo of the folk choir is based were laid by Stanislav Pavlyuchenko and continued by Olena Skoptsova. The basis of the choir's repertoire is folklore works, which are processed in such a way as to preserve the connection with the folk song heritage. The Stanislav Pavlyuchenko Ukrainian Folk Choir also performs many works by domestic composers. The band's concert activities include performances both in Ukraine and abroad. The choir has won many awards at festivals held in Albania, Bulgaria, Greece, Italy, Spain, the Czech Republic and Hungary. Regular concert activities are an important stage for creative choir members. The rehearsal process is a stage of practicing vocal skills, the ability to work in a team, mastering the features of ensemble singing, stage play. Participation in various festival and concert events is a practice that contributes to the development of their own unique creative "face". The competitive nature of the activity, which is manifested in the performances of the team, allows you to realize your own level of performance and opportunities for further development. All these factors emphasize the importance of choral performance and its role in the professional development of students.

Key words: choir, folk singing, repertoire, concert activity, festival.

УДК 78.087.684
DOI <https://doi.org/10.32843/2663-6085/2021/42.18>

Сластьон В.М.,
старший викладач кафедри музичного мистецтва
Київського національного університету культури і мистецтв

Горобець В.П.,
викладач кафедри музичного мистецтва
Київського національного університету культури і мистецтв

Постановка проблеми в загальному вигляді.

Нині в багатьох закладах вищої освіти наявні різноманітні творчі колективи. Їхня робота дозволяє акумулювати творчі здібності здобувачів освіти. Проте у ЗВО мистецького спрямування функціонування різних колективів, хорових також, є важливим компонентом розвитку теоретичних та практичних навичок студентів. Робота Українського народного хору імені Станіслава Павлюченка, який постійно діє в Київському національному університеті культури і мистецтв (далі – КНУКІМ), не лише дозволяє поєднати виконавців, які мають неабиякі вокальні здібності, а й виступає головним інструментом формування низки компетенцій,

необхідних здобувачам освіти спеціальності 025 «Музичне мистецтво». Важливим завданням виступає окреслення специфіки концертної діяльності Українського народного хору імені С. Павлюченка як чинника розвитку професійної майстерності його учасників.

Виділення не вирішених раніше частин загальної проблеми. Концертна діяльність Українського народного хору ім. С. Павлюченка як частина навчального процесу здобувачів освіти за спеціальністю 025 «Музичне мистецтво» досі не ставала предметом наукового дослідження.

Мета статті – висвітлення особливостей концертної діяльності Українського народного хору

імені Станіслава Павлюченка КНУКіМ як компоненту підготовки виконавців у сфері хорового співу.

Виклад основного матеріалу. Практика створення виконавських колективів при закладах вищої освіти є такою, що демонструє спадкоємність традицій, закладених у перших навчальних інституціях. При колегіумах, братських школах, згодом інститутах та університетах, які функціонували на території України, були організовані хори. Якщо ж казати про заклади, які мали мистецьке спрямування, для них так практика мала обов'язковий характер.

Український народний хор імені Станіслава Павлюченка кафедри народнопісенного та хорового мистецтва був утворений ще за радянських часів, коли відбувалось становлення даного напрямку підготовки здобувачів освіти. Безпосередніми витоками, на яких згодом сформувався даний колектив, стало заснування кафедри народного хорового співу в 1972 р. в Київському державному інституті культури, який у 1999 р. було перейменовано в Київський національний університет культури і мистецтв.

Серед організаторів кафедри були В. Суржа та С. Павлюченко. На той час підготовку за такою спеціальністю, а саме керівників самодіяльних народних хорів, здійснювали лише в декількох навчальних закладах, причому обидва були не в українському культурному просторі. В. Ткаченко зазначає, що подібні хори були в «Московському інституті культури і в Саратовській консерваторії» [3, с. 119]. Підготовку за аналогічною спеціальністю починають уперше впроваджувати саме у КДК. Фактично відразу засновується низка курсових хорів. Коли відділення очолює С. Павлюченко, відбувається становлення нового бачення діяльності хору та стратегій його розвитку. Зокрема було приділено увагу опануванню низки дисциплін, які дозволили підсилити фольклорно-етнографічний характер навчання. Акцентувалась увага на вивченні особливостей музичного фольклору, формуванні навичок транскрипції народної музики, опануванні особливостей аналізу твору, вивченні аспектів народного багатоголосся та мелосу, етнографії, етнохореології. Головною метою постало осмислення специфіки сутності народної пісні. Під час створення хорових аранжувань студенти мали прагнути зберігати сутність пісні, водночас надавати їй нового прочитання.

С. Павлюченко надзвичайно ретельно підходив до вибору репертуару, який виконував хор. Зважаючи на те, що твори є не лише концертним, а й навчальним матеріалом, надзвичайно важливо поєднувати орієнтованість на відповідний рівень виконавства та намагання його розвивати. «Твори добирав прискіпливо, проникнення до мінливої і тендітної сутності народної пісні, розуміння ідеї авторських творів було знаковим у прийнятті

їх до репертуару» [3, с. 120]. Ті підвалини, що були закладені Станіславом Павлюченком, стали запорукою подальшого розвитку хорового колективу. Так, у 2010 р. визначний хормейстер помер, а його місце хор очолила його учениця – кандидат мистецтвознавства, професор Олена Скопцова. Уже в наступному році рішенням Вченої ради КНУКіМ хор було названо на честь Станіслава Павлюченка, а також було здійснено низку заходів, пов'язаних зі збереженням спадку видатного майстра. У 2011 р. була опублікована частина навчально-концертного репертуару хору, причому вона зайняла три томи. Збірник мав відповідну назву – «Співає український народний хор Київського національного університету культури і мистецтв». З ініціативи О. Скопцової «у 2012 р. було знято телевізійний фільм «Пісня любов»» [4, с. 84], який було присвячено багаторічній діяльності С. Павлюченка на ниві народно-хорової творчості.

Серед творів, які входять до репертуару хору, уже традиційним стало виконання опусів вітчизняних композиторів. Ще під час того періоду, коли керівництво хором здійснював С. Павлюченко, обирались оригінальні твори таких майстрів, як О. Білаш, Г. Верьовка, В. Зубицький, П. Майборода, І. Поклад, Є. Станкович, К. Стеценко, І. Шамо. До того ж нерідко включались й обробки фольклорних джерел, створені такими майстрами, як Г. Гаврилець, М. Кречко, М. Леонтович, Є. Савчук. Такий широкий спектр творів різних композиторів дозволяв розкрити всю палітру української народно-хорової творчості.

Особливістю підходу, запровадженого в хорі КНУКіМ, стало те, що фактично кожен його учасник міг випробувати себе не лише як хорист, а і як хормейстер. Звісно, різними були сценічні майданчики, на яких виступав хор. Це могли бути дитячі школи мистецтв, училища культури, будинки культури, обласні філармонії. Такий рівень концертної діяльності був здебільшого притаманний функціонуванню хору в радянський період. Натомість зі здобуттям Україною незалежності починає впроваджуватися більш масштабна концертна діяльність. Упродовж останніх років хор почав здійснювати виступи не лише в Україні, а й за її межами.

Відколи колектив очолила Олена Скопцова хор взяв участь у різних фестивальних та конкурсних заходах, здобував високі позиції серед інших учасників. Широкою є географія тих заходів, де проходили виступи колективу. Зокрема, упродовж останніх п'яти років Український народний хор виступив в Австрії, Греції, Угорщині, Італії, Іспанії, Польщі, Чехії. Так, в Австрії хор виступав у 2015 та 2019 рр. у рамках Міжнародних фольклорних фестивалів "Outumn tale", де став лауреатом 1 ступеня, та "Spring tale". Так само диплом лауреата 1 ступеня колектив здобув на Міжнародному фольклорному фестивалі «Корфу-2015» у Греції, а у 2016 р. на

Міжнародному фольклорному фестивалі "Outumn tale", що проходив у Будапешті.

Важливим моментом, що ознаменував високий виконавський рівень колективу, стало здобуття у 2017 р. гран-прі на 38-му Міжнародному інтернаціональному фестивалі хорового мистецтва «Пантеон-2017», що відбувся в Римі, та на Міжнародному мистецькому фестивалі "JISKA 2020 – PRAHA" (Чехія). У 2018 р. виступив у місті Дуррес (Албанія) на Міжнародному фольклорному фестивалі "From folk to modern dance".

Також не варто залишати поза увагою здобутки колективу у вітчизняному мистецькому просторі, адже майже щорічно він бере участь у Всеукраїнському фестивалі-конкурсі колективів народного хорового співу імені Порфирія Демущього, який проводиться в Києві, де колектив здобув і диплом лауреата 1 ступеня у 2016 р., і гран-прі у 2019 р. Лауреатом 1 ступеня хор став і на Міжнародному фестивалі «Київ музик фест» у 2008 р.

Після початку пандемії Covid-19 колектив не припинив концертної діяльності і взяв участь у декількох дистанційних заходах, зокрема в Міжнародному фестивалі «Звездни Мостове», який проходив у Болгарії, де також отримав гран-прі. Висока оцінка творчої діяльності колективу та теплі прийоми, які влаштовує закордонна слухацька аудиторія, виступають свідченнями того, що даний напрям виконавства є цікавим та таким, що не втрачає своєї актуальності в часи поширення різних напрямів естрадної музики.

Хоча репертуар хору пов'язаний із народнопісенним матеріалом, а також з авторськими творами українських композиторів, упродовж останніх років можна спостерігати його поступове розширення, зокрема й у стильовому відношенні. Дана тенденція є відповіддю на запити сучасної слухацької аудиторії. Така практика простежується серед як вітчизняних, так і закордонних хорів. Причому виконання різностильового матеріалу неможливе без розвитку універсальності виконавців. «Розвиток виконавської підготовки сприятиме більшій затребуваності колективів, які не лише можуть виконувати ті твори, що потребують народної манери співу, але й здатні настільки ж легко та майстерно співати у стильових напрямках, у яких лише частково присутні елементи фольклору» [5, с. 230]. Отже, обираючи різний репертуар для колективу, хормейстер готує здобувачів освіти для подальшої професійної діяльності.

Український народний хор імені Станіслава Павлюченка блискуче виступив на Міжнародному пісенному конкурсі Євробачення-2017, відкривав другий півфінал разом із ведучими шоу Володимиром Остапчуком і Олександром Скічко. У номері були представлені у вигляді попурі пісні переможців конкурсу Євробачення минулих років, але в українському стилі. Прозвучали елементи

пісень Олександра Рибак, Єлени Папарізу, Кончіти Вурст, Лорін. Пісні виконувались у супроводі ансамблю народних інструментів та танцювального фольклорного колективу. Світові хіти були помежовані з українськими народними піснями та танцями. Таке поєднання дозволило створити нетривіальну версію вже відомих пісень, надати їм яскравого вітчизняного колориту. «Номер справив неабияке враження, адже разом із ними виступав Український народний хор ім. С. Павлюченка, високопрофесійне та майстерне виконавство яких допомогло зробити цікаву інтерпретацію хітів європейських співаків» [5, с. 231].

Необхідно підкреслити, що концертна діяльність є базовою для виконавців. Зокрема тоді, коли проходить підготовка музичного репертуару, відбувається акумуляція творчих зусиль. Це не лише вокальні навички, а і створення потрібного сценічного образу, передача художнього змісту тощо. «У процесі підготовки до нього виконавець повинен пройти ряд етапів, пов'язаних із вивченням музичного матеріалу, створенням відповідного художнього образу, перевтіленням у персонажа, що супроводжується розробкою емоційного стану, сценічних рухів та драматургії в рамках утілюваної ролі» [1, с. 654]. На відміну від сольної виконавської діяльності, хоровий спів потребує злагодженості всіх співаків під керівництвом хормейстера. Саме він обирає ті засоби, завдяки яким можуть бути досягнуті поставлені творчі завдання.

Важливою частиною творчого амплуа колективу виступає збереження народної манери співу, де чимале значення надається тембральним характеристикам. Керівник Українського народного хору О. Скопцова відзначає, що тембр як акустична якість голосу є «складним гармонічним рядом, що виникає внаслідок спонтанного поділу вібрато на рівні частини під час його коливання» [2, с. 102]. Якщо основний тон визначає звуковисотність, то обертони сприймаються як більш специфічна характеристика, тобто тембр. Намагання зберегти народну пісенну традицію проступає не лише через манеру та тембр співацьких голосів. Акцентується також увага на використанні таких типових формул у голосоведінні, що відповідають фольклорним традиціям України. Усе це створює неповторний колорит та в поєднанні з високим професіоналізмом учасників хору надає плідні результати концертно-виконавській діяльності колективу.

Отже, регулярна концертна діяльність виступає для учасників хору важливим етапом творчого становлення. Репетиційний процес постає етапом відпрацювання вокальної майстерності, уміння працювати в колективі, опанування особливостей ансамблевого співу, сценічної гри. Участь у різноманітних фестивальних та концертних заходах є практикою, що сприяє виробленню власного неповторного творчого «обличчя». Змагальний

характер діяльності, який проявляється у виступах колективу, дозволяє усвідомити власний рівень виконавства та можливостей для подальшого розвитку. Усі ці чинники підкреслюють значення хорового виконавства, його роль у професійному становленні здобувачів освіти спеціальності 025 «Музичне мистецтво».

Висновки. Український народний хор імені Станіслава Павлюченка є навчальним хором КНУКіМ, який давно посів чільне місце в музичній культурі. Нині його художнім керівником і головним диригентом є кандидат мистецтвознавства, професор Олена Скопцова. Цей колектив по праву може вважатися одним із провідних навчально-творчих колективів України. Підвалини, на яких базується творче кредо народного хору, були закладені Станіславом Павлюченком, традиції продовжені Оленою Скопцовою. Основу репертуару хору становлять фольклорні твори, що обробляються таким чином, щоб максимально зберегти зв'язок із народнопісенною спадщиною. Також Український народний хор імені Станіслава Павлюченка виконує багато творів вітчизняних композиторів. Концертна діяльність колективу включає виступи як в Україні, так і за її межами. На рахунку хору чимало нагород, здобутих на фестивалях, що проводились в Албанії, Болгарії, Греції, Італії, Іспанії,

Чехії, Угорщині. Хор виступив на пісенному конкурсі Євробачення, де презентував цікавий мікс із популярних хітів, представлених у народному стилі, що може стати перспективним напрямом для подальшого розвитку колективу.

Перспективи подальших розвідок можливі в напрямі детального дослідження особливостей трактування народнопісенного репертуару Українським народним хором імені Станіслава Павлюченка.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Семененко І., Іваненко М., Павлюкова Г. Концертний виступ у контексті виконавської діяльності вокаліста. *Молодий вчений*. 2017. № 11 (51). С. 652–655.
2. Скопцова О. Народно-виконавська манера як художньо-стильова ознака українського народного хорового виконавства. *Молодий вчений*. 2016. № 12. С. 100–103.
3. Ткаченко В. Педагогічна діяльність Станіслава Павлюченка (до 80-річчя від дня народження). *Молодий вчений*. 2017. № 3 (43). С. 118–122.
4. Ткаченко В. Творча діяльність Станіслава Павлюченка (до 80-річчя від дня народження). *Молодий вчений*, 2017. № 4 (44). С. 80–85.
5. Шевченко В., Ноздріна О., Павлюкова Г. Стильові модифікації репертуару народних хорів. *Молодий вчений*. 2017. № 9. С. 229–232.